

Kohti ympäristövastuullista oppimisyhteisöä -diaesityksen muistiinpanot

Keskusteluun ja ratkaisuihin ohjaava kokonaisuus työyhteisön kestävyyskasvatuksen kehittämisen tueksi varhaiskasvatukseen, perusopetukseen ja toiselle asteelle. Esitys sisältää yhdeksän keskusteluaihetta sekä niitä taustoittavat diat.

Voitte käydä diaesityksen läpi yhdessä tapaamisessa (2 h 30 min, sisältäen tauot) tai jakaa esityksen kahteen osaan:

- 1) Johdanto kestävytyteen, diat 1–12 (arvioitu kesto 60 min, sis. 4 lyhyttä keskustelua) ja
- 2) Avaimia kohti kestävyttä, diat 13–22 (arvioitu kesto 70 min, sis. 5 lyhyttä keskustelua).

Mukavaa matkaa kohti kestävää tulevaisuutta!

1. Alkusanat (1 min)

Pohditaan tänään yhdessä, miksi ja miten kestävyysteemojen tulisi näkyä kasvatuksessa ja kuinka ne meidän yhteisössämme näkyvät.

Sisältö

1. Kasvatuksen rooli kestävyysmurroksessa
2. Meidän tila
3. Hyvinvointi luonnossa
4. Kestävää aikaa
5. Empoita ja ratkaisuja
6. Liskoja kestävyiden teillä
7. Kestävyysluokki
8. Avaimia etsimässä
9. Yhdessä eteenpäin
10. Lisätieto

2. Sisältö (1 min)

Käydään yhdessä läpi seuraavia kokonaisuuksia rakentavaan keskusteluun pohjaten. Aloitetaan kasvatuksen roolilla kestävyysmurroksessa. Taustoittavat diat 2–5 ovat kiteytyksiä asiantuntijoiden laatimista kokonaisuuksista. Lukot, kestävyysteot ja avaimet dioissa 6–8 on koottu oppimisyhteisöjen johdolta nousseiden havaintojen pohjalta. Lopussa käydään läpi vinkkejä toiminnan kehittämiseen, mikä on tämän esityksen ja tapaamisen tarkoitus.

Taustoitusta ja keskustelua

- Käydään läpi koskettavia näkökulmia kestävään tulevaisuuden rakentamiseen.
- Keskustellaan rakentavasti ja ymmärrystä laajentaen.
- Pyritään yhteisöllisiin, konkreettisiin ja toisia haastaviin ratkaisuihin.

3. Taustoitusta ja keskustelua (5 min)

Esitys sisältää paljon keskustelua, joten käydään yhdessä läpi Erätauko-dialogimallin mukaiset Rakentavan keskustelun pelisäännöt, vaikkemme tässä varsinaista Erätauko-keskustelua käykään. Voimme kuitenkin pohtia tämän yhteisen tapaamisemme lopussa, onko jokin käymistämme teemoista sellainen, että yhteisestä Erätauko-keskustelusta olisi hyötyä.

Erätauko on keskustelumenetelmä, jota voi käyttää erilaisissa ryhmissä ja organisaatioissa. Sitä voi käyttää aina, kun tarvitaan aiheen syvempää ymmärrystä tai erilaisten ihmisten tasavertaista kohtaamista – esimerkiksi osana luottamuksen rakentamista, valmistelua, päätöksentekoa tai kun halutaan tuoda erilaisia ihmisiä yhteen. *Dialogissa tähdätään aiheen, toisten ihmisten tai itsen parempaan ymmärtämiseen, mutta ei yksimielisyyteen tai nopeisiin ratkaisuihin.*

Parhaimmillaan dialogissa syntyy ennalta-arvaamattomia oivalluksia ja uutta ajattelua. Sitoudummeko siis yhdessä näihin ohjeisiin?

- Kuuntele toisia, älä keskeytä tai käynnistä sivukeskusteluja.**
”Jokaisella täytyy olla mahdollisuus rauhassa kertoa omista näkemyksistään. On tärkeää, että emme keskeytä toisiamme emmekä supise vierustoverin kanssa.”
- Liity toisten puheeseen ja käytä arkikieltä.** ”Dialogissa on tavoitteena, että yritämme liittää omat sanomisemme siihen, mitä toiset ovat tuoneet esiin keskustelussa. Pyritään puhumaan arkikielisesti ja välttämään erikoistermejä.”
- Kerro omasta kokemuksesta.** ”Jotta voimme ymmärtää paremmin käsiteltävää asiaa ja toisiamme, niin on hyvä puhua omista kokemuksista. Tämä tarkoittaa, että kerrotaan toisille, mitkä asiat, tapahtumat ja tilanteet ovat vaikuttaneet omiin näkemyksiin.
- Puhuttele muita suoraan ja kysy heidän näkemyksiään.**
”Yhteisen keskustelun muodostumista helpottaa, kun osoitamme sanamme toisille keskustelijoille, puhuttelemmekin toisiamme ja kysymme suoraan toisten näkemyksiä.”
- Ole läsnä ja kunnioita toisia sekä luottamuksen ilmapiiriä.**
”Dialogissa on tärkeää, että keskitytään kokonaan toisiimme ja käsitellyn asian ymmärtämiseen. Kunnioitetaan ihmisten erilaisia näkemyksiä. Pidetään keskustelu luottamuksellisena, jotta jokainen voi puhua mahdollisimman vapaasti.”
- Etsi ja kokoa.** Työstä rohkeasti esiin tulevia ristiriitoja ja etsi piiloon jääneitä asioita. ”Dialogin on tarkoitus olla turvallinen tilanne, jossa voidaan myös käsitellä ristiriitoja. Lisäksi on tärkeää etsiä asioita, jotka syystä tai toisesta ovat jääneet huomaamatta. Lopuksi voimme tutkia, miten keskustelussa esiin tulleet näkökulmat liittyvät toisiinsa.”

Lähde: Erätauko-säätiö <https://www.eratauko.fi/>

1. Oppimisyhteisön rooli

- Olemme vastuussa ekososiaalisen sivistyksen mahdollistamisesta lapsille ja nuorille.
- Tutkimme on väkijoukko oppoja menneestä, realistista tilannekuvaa ja tulevaisuutta.
- Voimme edistää ekologisesti kestävästä ja planeettaa hyönteistä osallisuuden pedagogiikan ja arjen käytäntöiden kautta.

4. Oppimisyhteisön rooli (2 min)

Olemme varhaiskasvatuksen ja opetuksen yksiköissä vastuussa siitä, että lapset ja nuoret oppivat ekososiaalisen sivistyksen taitoja – kukin omissa roolissamme ja oman asiantuntemuksemme kautta. Ekososiaalinen sivistys tarkoittaa sekä toisten ihmisten että ekologisten reunaehtojen huomioimista.

Meidän on tarjottava lapsille ja nuorille mahdollisuuksia osallistua omalta osaltaan kestävämmän tulevaisuuden rakentamiseen, mikä edellyttää, että etsimme yhdessä realistista tietoa ja tilannekuvaa ja harjoittelemmekin toivottavien tulevaisuuksien visiointia.

Ekologisen kestävyys-teemat, kuten luontokato, ilmastokriisi ja ylikulutus, jäävät usein muiden kestävä kehityksen ulottuvuuksien, kuten sosiaalisen kestävyys-teemien, jalkoihin. Ihmisen ja koko planeetan

hyvinvoinnin kannalta on kuitenkin välttämätöntä, että osaamme elää hyvää elämää myös luonnonvaroja ja ilmastoa suojellen.

Voimme edistää rakenteiden, pedagogiikan ja arjen käytänteiden kautta ympäristövastuullisuutta ja sen kautta sekä omaa, muiden lajien että ympäristön hyvinvointia.

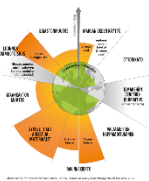

5. Keskustelu 1 – Kestävyys meidän yhteisössämme (10 min)

(Jaa tarvittaessa porukka 3–4 hengen ryhmiin keskustelua varten ja pyydä kirjaamaan ajatuksia ylös.) Keskustellaan hetki. *Kuinka ekologinen kestävyys näkyy meidän yhteisömissä arjessa? Onko meillä mahdollisuus toimia suunnannäyttäjinä?* Kootkaa lopuksi tärkeimmät huomiot keskustelusta ylös.

2. Maailman tila

- Olemme ylittäneet kuusi yhdeksästä planetaarisesta rajasta.
- Miten löydämme ihmisen kokoiseen paikan maapallolla?
- Päämääränämme on ihmisten, muiden lajien ja ympäristön hyvinvointi: Planetaarinen hyvinvointi

6. Maailman tila (2 min)

Olemme ylittäneet jo kuusi ihmisten elinolosuhteiden kannalta keskeistä planetaarista rajaa, kertoo tuore [tutkimus](#) syyskuulta 2023. Viheliäisiin ongelmiin, luontokatoon ja ilmastokriisiin, tarvitaan siis nopeasti ratkaisuja.

- Luontokato uhkaa myös luonnosta täysin riippuvaista ihmislajeja.
- Ilmastokriisi on ratkaistava ennen kuin ylitämme ns. keikahduspisteen, jonka jälkeen muutos voi olla pysyvä.

Ylikulutus on juurisyy sekä luontokadolle että ilmastomuutokselle. Käytämme luonnonvaroja yli kestävyysrajojen ja tuotamme luonnonvaroista hyödykkeitä tavoilla, jotka kiihdyttävät ilmaston kuumenemista. Opetammeko lapsillemme vastuullista kuluttamista maapallon rajoissa?

Tavoitteena on päästä maapallon globaalista muokkaajasta ihmisen kokoiselle paikalle. Vuonna 2022 me suomalaiset kulutimme 3,8 maapallollista luonnonvaroja, joka yhdeksäs koti-Suomemme lajeista on uhanalaisia ja energiaa säästävän teknologian kehityksestä huolimatta meidän kulutusperustaiset päästömme vain kasvavat. Kestävän tulevaisuuden edistäminen on vahvasti yhteydessä myös omaan hyvinvointiimme: planetaaristen rajojen sisällä pysyvän elämän ei tarvitse olla huonompaa, vaikka se onkin erilaista.

Kestävä kehitys ja Suomen keskeisimmät haasteet

- Kasvatamme uusia sukupolvia kohti ekologisesti järkevää elämäntapaa, joka on kestävä ja ottaa huomioon planeetan rajat.
- Sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys on hyvien perin perustana ekologisen kestävyys tavoitteiden saavuttamiseksi, mikä Suomessa on haasteita toista.

7. Kestävä kehitys ja Suomen keskeisimmät haasteet (2 min)

Kestävän kehityksen tavoitteet näytetään yleensä 17 rinnakkaisena tavoitteena, mutta oheisessa kuvassa ne on aseteltu kolmeen tasoon: ekologiseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyys. Syy tälle on

selvä: ilman hyvinvoivaa luontoa ei ole myöskään ihmiseen liittyviä kestävyden ulottuvuuksia eli toimivaa yhteiskuntaa ja taloutta.

Vaikka Suomi komeilee tilastojen kärjessä onnellisena maana, ja kestävä kehityksen kokonaistavoitteissa, erityisesti kestävä kehityksen ekologisten tavoitteiden kohdalla, meillä riittää vielä parannettavaa. Suomen keskeisenä haasteena on korkean hyvinvoinnin ylläpitäminen siten, että samalla pysymme yhden maapallon asettamissa rajoissa. Juuri meillä suomalaisilla ja meillä lasten ja nuorten kanssa toimivilla olisi nyt mahdollisuus keskittyä myös planeetan rajojen suojeluun ja tulevien sukupolvien elämän turvaamiseen, sillä suurimmalla osalla meistä ovat elämän muut perusedellytykset kunnossa, kuten lämmin koti, ruokaa ja ihmisiä ympärillämme.

8. Keskustelu 2 – Hyvinvointi ja kestävyys (10 min)

(Jaa tarvittaessa porukka 3–4 hengen ryhmiin keskustelua varten ja pyydä kirjaamaan ajatuksia ylös.)

Keskustellaan hetki. *Miten edistämme kasvatuksessa ja opetuksessa hyvinvointia maapallon kantokyvyn rajoissa?* Kootkaa lopuksi tärkeimmät huomiot keskustelusta ylös.

3. Hyvinvointia luonnosta

- Luonnossa voimme odottaa kokonaisvaltaisesti senheijämme.
- Opimme syy-seuraussuhteita ja monitieteisen näkökulman luonnon kudeista.
- Oma hyvinvointimme on riippuvainen monimuotoisesta luonnosta.

9. Hyvinvointia luonnosta (2 min)

Yksi lähestymistapa kohti kestävää hyvinvointia on luontosuhteen vahvistaminen. Kun tunnemme luontoa, arvostamme sitä ja haluamme pitää siitä huolta. Jokaisella on omanlaisensa suhde luontoon, jota voimme vahvistaa. Pedagogiset asiakirjat, kuten varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmat myös edellyttävät meiltä monipuolisia oppimisympäristöjä ja ulkona oppimista.

Kun opettelemme tuntemaan luonnon monimuotoisuutta ympärillämme, opimme myös syy-seuraussuhteita ja laajennamme näkökulmiamme, niinpä opimme tässä ajassa tarpeellista systeemiajattelua: eli kuinka asiat ovat kytköksissä toisiinsa. Luonto auttaa meitä havainnoimaan osia, niiden muodostamia verkostoja sekä jokaisen eliön roolia.

Luonnon mikrobit parantavat oman kehomme vastustuskykyä ja luonnossa oleminen edistää muutoinkin niin mielen kuin kehon terveyttä sekä sosiaalista kanssakäymistä. Ymmärrämme myös, että ihminen on täysin riippuvainen monimuotoisesta luonnosta. Mitä monimuotoisempi luonto, sitä enemmän mahdollisuuksia selvittää erilaisista häiriöistä.

10. Keskustelu 3 – Luonnossa oppiminen (10 min)

(Jaa tarvittaessa porukka 3–4 hengen ryhmiin keskustelua varten ja pyydä kirjaamaan ajatuksia ylös.)

Keskustellaan hetki. *Miten luonnossa oleminen ja oppiminen näkyy meidän yhteisömme arjessa? Onko luonto kaikkien saatavilla?* Kootkaa lopuksi tärkeimmät huomiot keskustelusta ylös.

4. Kestävää arkea

- Kestäväällä arjella viemmo käytännön myös kansainvälistä ja kunnallista yhteistyötä kestäväiden puolesta.
- Tavoitukomme olivat: laatu, joka on laadun rikkaampaa ja menestyksellistä.
- Muistamme kukaan oman osamme kollektiivisessa vastauksessa ja esimerkiksi suhteissa lapsiin ja nuoriin.

11. Kestävää arkea (2 min)

Toinen näkökulma kestävään hyvinvointiin on arjen toiminta – emmehän toimi ristiriidassa omien arvojemme tai esim. kansainvälisten kestävyysstrategioiden tai kunnan ympäristöohjelman kanssa? Voimme olla mukana kansainvälisessä kestävä kehityksen tavoitteiden toteuttamisessa, tekemällä oman osamme oppilaitoksissa ja varhaiskasvatyüksiköissä.

Ekologinen jälleenrakennus edellyttää muutosta kaikkialla yhteiskunnassa, mutta ei kiellä luovuutta, omien vahvuuksien käyttämistä ja yhdessä tekemisen iloa! Rakennetaan siis yhdessä mukavaa kestävyysarkea ja uudenlaista tulevaisuutta.

Muistetaan eri tahojen vastuut mittakaavoiltaan erilaisissa kestävyysteissa: päättäjiä ja kasvatyüksiyhteisöjen johdon vastuulla on rakenteiden luominen sellaisiksi, että niissä on helppoa elää vastuullisesti ja ratkaisukeskeisesti, kasvattajilla erityisesti pedagogiikka, lapsilla ja nuorilla kestävät arjen teot ja vaikuttaminen ikä huomioiden.

12. Keskustelu 4 – Kestävä arki (10 min)

(Jaa tarvittaessa porukka 3–4 hengen ryhmiin keskustelua varten ja pyydä kirjaamaan ajatuksia ylös.)

Keskustellaan hetki. *Miten voisimme lisätä toimijuutta ja toivoa? Miten kiritämme toinen toisiamme kohti kestävyttä osana kunnallista kestävyystyötä?* Kootkaa lopuksi tärkeimmät huomiot keskustelusta ylös.

5. Empatiaa ja ratkaisuja

- Painotamme tulkittua tietoa ja kriittistä lukutaitoa olemuksen ja laadun osien.
- Edistämme yhteisössämme rehellistä harkintaa ja ratkaisuja kestävä hyvinvointien puolesta.
- Tuomme ihmisyhteisöjen parhaat puolet esille, kuten empatian, avoimuuden ja kyvyn ylläpitää parempia tulevaisuuksia.

13. Empatiaa ja ratkaisuja (2 min)

Sekä lapset että aikuiset tarvitsevat kestävä hyvinvoinnin taitoja, jotta pärjäämme tässä monikriisissä ja viheliäisten ongelmien vyyhdissä. Tässä niin sanotussa totuuden jälkeisessä ajassa tarvitsemme esimerkiksi kriittistä lukutaitoa, jotta erotamme tutkitun tiedon mielipiteestä. Vaatii tarkkaavaisuutta erottaa puheesta ja tekstistä mielipiteet ja faktat.

Näemme paljon esimerkkejä siitä, että lapsille ja nuorille uskotellaan maailman pelastuvan sysäämällä vastuu yksilöille ja pieniin arjen tekoihin. Realistinen toivo edellyttää kykyä hyväksyä haastava tilanne, mutta keskittymistä ratkaisuihin, jotka ovat oikeassa mittakaavassa suhteessa ongelmiin. Tarvitsemme kykyä erottaa oma roolimme ja vastuumme eri kokoisissa kestävyysteoissa. Pienet teot auttavat omaa hyvinvointiamme, kun emme toimi ristiriidassa arvojemme kanssa ja ovat vaikuttavia, mitä useampi niitä toteuttaa. Tarvitsemme kuitenkin yhteisöjen tekoja sekä laajempia päätöksiä yhteiskunnan rakenteiden muuttamisesta kestäviksi. Tähänkin yksilöt voivat vaikuttaa luomalla painetta esimerkiksi poliitikkojen ja yritysten suuntaan.

Eryityisesti tarvitsemme empatiaa ja suvaitsevaisuutta sekä toisia ihmisiä että muuta luontoa kohtaan. Otetaan ihmisyyden parhaat puolet esiin, sillä olemme laji, joka on tietoinen muista, pystyy oppimaan menneestä ja visioimaan tulevaa sekä auttamaan toista.

14. Keskustelu 5 - otsikko (10 min)

(Jaa tarvittaessa porukka 3–4 hengen ryhmiin keskustelua varten ja pyydä kirjaamaan ajatuksia ylös.)

Keskustellaan hetki. *Miten tutkittu tieto, ratkaisukeskeisyys ja empatia näkyvät tai voisivat näkyä paremmin teidän yhteisönne pedagogiikassa, toimintakulttuurissa ja rakenteissa?* Kootkaa lopuksi tärkeimmät huomiot keskustelusta ylös.

- 6. Lukkoja kestävyiden tiellä**
- ...eli erilaisia haasteita on löydetty eri tutkimusten perusteella.
1. Työpaikat
 2. Suunnittelu, organisaatio ja resurssien liittyvät haasteet
 3. Tietoon ja osaamiseen liittyvät haasteet
 4. Yhteisen keskustelun ja viestintään liittyvät haasteet
 5. Arvojen ja asenteiden haasteet

15. Lukkoja (2 min)

Tiellä kohti kestäväää tulevaisuutta on erilaisia esteitä: ihmismieli toimii usein kuin eläisimme edelleen savannilla; yhteisön keskustelukulttuuri vaatisi parantamista; kunnan päätökset tekevät kestävästä arjesta haastavaa. Jotta pääsemme muokkaamaan arjestamme kestävämpää, täytyy meidän ensin selvittää, mihin muutos pysähtyy.

Tähän diaan on koottu oppimisyhteisöissä havaittuja lukkoja eli haasteita nimenomaan ekologiseen kestävyteen liittyen ja kiteytetty niitä muutamaaan pääkohtaan: 1) suunnitteluun, organisointiin ja resursseihin liittyvät haasteet, kuten yhteisen suunnitteluajan puute 2) tietoon ja osaamiseen liittyvät haasteet, kuten täydennyskoulutusten puute 3) yhteisön keskustelukulttuuriin ja viestintään liittyvät haasteet, kuten keskustelun puute sekä 4) arvojen ja asenteiden haasteet, kuten jämähtäminen vanhoihin käytäntöihin.

16. Keskustelu 6 – Lukkoja (10 min)

(Jaa tarvittaessa porukka 3–4 hengen ryhmiin keskustelua varten ja pyydä kirjaamaan ajatuksia ylös.)

Keskustellaan hetki. *Millaisia haasteita meillä on nimenomaan ekologisen kestävyden ongelmien ratkaisemisessa? Onko haasteita erityisesti rakenteissa, toimintakulttuurissa vai opetuksessa tai kasvatuksessa?* Kootkaa lopuksi tärkeimmät huomiot keskustelusta ylös.

7. Kestävyystekoja

... eli millaisia kestävyystekoja on kehitetty ekologisen kestävyystien varrella.

Lyyhyt:

1. Kestävyystien resursointi
2. Kestävien valintojen helpotus
3. Laaja-alainen yhteistyö
4. Toimijoiden mahdollistaminen
5. Elinikäinen oppiminen

17. Kestävyystekoja (2 min)

Tähän diaan on puolestaan koottu erilaisia oppimisyhteisöjen kestävyystekoja sekä tiivistys niistä viiteen teemaan: kestävyystien resursointi, esim. TVA-korvaus, kestävien valintojen helpoksi tekeminen rakenteiden kautta, laaja-alainen yhteistyö esimerkiksi lähialueen yritysten tai järjestöjen kautta, toimijuuden mahdollistaminen lapsille ja nuorille sekä elinikäinen oppiminen, esim. vanhempainilloissa tai yleisötapahtumissa.

Paljon hyviä tekoja kestäväns tulevaisuuden puolesta tehdään jo, mutta usein niistä ei viestitä tarpeeksi. Viestiminen lisää tekojen vaikuttavuutta sekä toiveikkuutta, kun näkee muidenkin toimivan. Kestävyystekojen vaikuttavuutta lisää myös monipuolisuus ja kohdistaminen vaihdellen esim. asenteisiin ja arvoihin, tietoihin, taitoihin, rakenteisiin tai toimintaan. Osa kestävyysteoista on kirjattu vuosisuunnitelmaan tai kunnan ilmasto-ohjelmaan, osa on vain kirjoittamattomia sääntöjä – joko kestävyystien puolesta tai vastaan.

18. Keskustelu 7 – Kestävyystekoja (10 min)

(Jaa tarvittaessa porukka 3–4 hengen ryhmiin keskustelua varten ja pyydä kirjaamaan ajatuksia ylös.)

Keskustellaan hetki. *Mikä yhteisössämme jo onnistuu ekologisen kestävyystien osalta? Millaisilla rakenteilla yhteisössämme kestävyystekoja tuodaan esille?* Kootkaa lopuksi tärkeimmät huomiot keskustelusta ylös.

8. Avaimia etsimässä

... eli millaisia avaimia on löydetty ekologisen kestävyystien mahdollistamiseen yhteisöissä.

Lyyhyt:

1. Kestävyystien resursointi
2. Päättäjien ja asiantuntijoiden mahdollistaminen
3. Yhteistyö
4. Oppimisyhteisöjen mahdollistaminen
5. Toimijoiden mahdollistaminen

19. Avaimia (2 min)

Avaimet tarkoittavat tässä muutoksen mahdollistajia, jotka voivat olla esimerkiksi yksittäisiä ihmisiä, taitoja, ominaisuuksia, päätöksiä tai rakenteita, jotka mahdollistavat kestävyystekojen toteutumisen. Diaan on koottu oppimisyhteisöissä havaittuja avaimia sekä jaettu niitä viiteen pääkohtaan: kestävyystien osaamiseen resursointiin, rohkeaan ja innostavaan toimintakulttuuriin, yhteistyön lisäämiseen,

oppimisympäristöjen monipuolistamiseen sekä toimivaan viestintään ja vuorovaikutukseen.

Avaimet ovat kasvatusyhteisöissä erilaisia ja riippuvat esimerkiksi yksikön koosta, sijainnista, henkilökunnan tai kunnan päättäjien asenteista ja osaamisesta. Yhteisössä toimiminen mahdollistaa systeemiajattelun eli asioiden kytkösten havaitsemisen, monipuoliset näkökulmat ja rikastumisen toisten ajatuksista.

20. Keskustelu 8 – Avaimia (10 min)

(Jaa tarvittaessa porukka 3–4 hengen ryhmiin keskustelua varten ja pyydä kirjaamaan ajatuksia ylös.)

Keskustellaan hetki. *Mikä meillä on mahdollistanut kestävyysteemojen toteutumisen arjessa? Mitkä ovat juuri meidän kasvatusyhteisömme vahvuuksia, joita voimme hyödyntää kestävyysteemoissa?* Kootkaa lopuksi tärkeimmät huomiot keskustelusta ylös.

9. Kehitymme yhteisönä

1. Kasaamme tiimin.
2. Resursoimme ja rajaamme.
3. Innostamme ja toimimme yhteisönä.
4. Visioimme.
5. Kartoitamme.
6. Taustoitamme.
7. Toimimme yhteistyössä.
8. Suunnittelemme.
9. Kokouksemme.
10. Sitouksemme.

21. Keskustelu 9 – Kehitymme yhteisönä (15 min)

Tähän diaan on koottu tapoja edistää kestävyysteemojen toteutumista arjessa. Lukekaa vinkit läpi ja miettikää hetki itsekseen, mitä seuraavista tai jotain muuta itse pohtimaanne ratkaisua voisimme meidän yhteisössämme seuraavaksi tehdä. Päätetään lopuksi yhdessä, mitkä ovat seuraavat askeleemme tässä työssä. *Millaisia ajatuksia kokonaisuudesta jäi? Mihin haluaisitte jatkossa kiinnittää huomiota? Mitä seuraavaksi teemme?*

1. **Kasaamme tiimin:** mahdollisimman monipuolista asiantuntemusta mukaan!
2. **Resursoimme ja rajaamme:** ajan, henkilöiden, rahan sitominen kestäväen tulevaisuuden edistämiseen.
3. **Innostamme ja toimimme yhteisönä:** viestintää, erilaisia näkökulmia ja mielekästä tekemistä kaikille
4. **Visioimme:** toivottavien tulevaisuuskuvien kuvittelu – miltä kestävässä koulussa näyttää esim. vuonna 2030?
5. **Kartoitamme:** Haastekohtien ja olemassa olevien kestävyystekojen tunnistus yhdessä - mikä toimii, mikä ei?
6. **Taustoitamme:** miksi ollaan tässä tilanteessa?
7. **Teemme yhteistyötä:** keitä tarvitaan mukaan, millaista tietoa tai koulutusta?

8. **Suunnitteleme:** reittivaihtoehdot kohti tavoitetta, osana vuosisuunnittelua ja laajempaa aikaskaalaa ja esim. alueellista ympäristötyötä.
9. **Kokeilemme:** ratkaisuiden kokeilua, arviointia ja säätelyä
10. **Sitoutamme:** miten hyvät muutokset jäävät arkeen?
... Ja uusi kierros vuosittain!

10. Lisätietoja

Tämä esitys on koostettu Avaimia kestävyysjohtamiseen -koulutuksen materiaalin ja Opetushallituksen sivustan 2022-2023 -koulutuksen materiaalin perusteella. Koulutus oli osa avaimia-kestävyysjohtamiseen -koulutusta, joka on osa avaimia-kestävyysjohtamiseen -koulutusta.

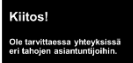
Sivottavat materiaalit

- [Avaimia kestävyysjohtamiseen -koulutus](#)
- [Avaimia kestävyysjohtamiseen -koulutus](#)
- [Opetushallituksen sivustan 2022-2023 -koulutus](#)
- [Suomen ympäristökeskus \(SYKE\)](#)

22. Lisätietoja (1 min)

Tämä esitys on koostettu Avaimia kestävyysjohtamiseen -koulutusten dioista ja työpajojen tuloksista vuosina 2022–2023. Koulutus oli suunnattu varhaiskasvatukseen ja koulujen johdolle, ja se oli yksi osa laajempaa hanketta. Lisätietoa löytyy hankkeen tuottamista materiaaleista WWF:n materiaalipankista: ajankohtaista ympäristötietoa, hyvinvointia luonnosta sekä kestävää arkea.

Kohti ympäristövastuullista oppimisyhteisöä.
Opetushallituksen Opetuskeskus ja Vastuullisuuskeskus
hankkeesta vuosilta 2022-2023.

23. Lopuksi (1 min)

Kiitos osallistumisestanne. Lisätietoa ja tukea saa hankkeesta mukana olleilta organisaatioilta.

Kohti ympäristövastuullista oppimisyhteisöä -diaesitys ja muistiinpanot ovat tuotettu osana Opetushallituksen rahoittamaa Kohti ympäristövastuullista oppimisyhteisöä -hanketta vuonna 2023. Materiaalin on tuottanut Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut yhteistyössä WWF:n kanssa. Hanketta koordinoi WWF.